

Az iskolai bántalmazás és az online térben történő zaklatás aktualitásai

Recenzió Kulcsár Gabriella: Bullying és cyberbullying – hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást? című könyvéről

Current issues of school bullying and cyberbullying

Review Gabriella Kulcsár: Bullying and cyberbullying – how to prevent and treat peer bullying at school and online?

Czukor Ákos Gellért

Dr., doktorandusz
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Magyar Tudományos Ismeret Könyvtár

„Az emberség nem abban mutatkozik meg, hogyan bánunk az erősekkel, hanem abban, hogyan bánunk a gyengékkel.”

Popper Péter

Absztrakt

Cél: A recenzió szerzője célként tűzte ki, hogy bemutasson egy olyan könyvet, ami az iskolai kortársbántalmazás és az online zaklatás témáját bontja ki. A monográfia szerzője szisztematikusan felépítve veszi végig a bullying és a cyberbullying jelenségét, kialakulását jellegzetes vonásait és kezelési lehetőségeit.

Módszertan: Az ismertetett mű szerzője a szakemberek számára jól értendő szakkifejezések mellett számos gyakorlati példával szemlélteti e témakör aktualitását, felkeltve mindeközben a laikus olvasók érdeklődését is.

Megállapítások: Az elméleti és a gyakorlati aspektusú megközelítések révén komplex képet kapunk e problémaköréről. Olyan megelőzési és kezelési stratégiákat boncolgat a szerző, amelyek alkalmazása által hatékony eredményeket érhetünk el az iskolai kortársbántalmazás visszaszorítása terén.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 12. 04. Átdolgozás: 2026. 01. 10.
Elfogadás: 2026. 02. 01.

Érték: Egy kifejezetten átlátható, jól strukturált műről van szó, amely a téma minden aspektusára kiterjed, és a jövőben e témában megszületendő tanulmányok esetében hasznos forrás lehet.

Kulcsszavak: kezelés, megelőzés, aktív szerepvállalás, gyakorlatorientált megközelítés

Abstract

Aim: The author of the review has set himself the goal of presenting a book that explores the topic of peer bullying and online bullying at school. The author of the monograph systematically goes through the phenomenon of *bullying* and *cyberbullying*, its development, characteristic features and treatment options.

Methodology: In addition to technical terms that are easy for professionals to understand, the author illustrates the topicality of this topic with a number of practical examples, while also arousing the interest of lay readers.

Findings: Through theoretical and practical approaches, we get a complex picture of this problem. The author dissects prevention and treatment strategies that can be used to achieve effective results in the reduction of peer bullying at school.

Value: It is a very transparent, well-structured work that covers all aspects of the topic and can be a useful resource for future studies on this topic.

Keywords: treatment, prevention, active engagement, practice-oriented approach

Az iskolai bántalmazás jelensége egyre nagyobb mértékben áthatja mindennapi életünket. A média világába tekintve, valamint gyakran személyes tapasztalatok révén is számtalanszor halljuk és érzékeljük, hogy a gyermekeket lelki és fizikai értelemben is zaklatják, bántalmazzák a kortársaik. Dr. Kulcsár Gabriella *Bullying és cyberbullying. Hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást?* című könyvében (Kulcsár, 2024) átfogó képet tár az olvasók elé az iskolai, illetve az online térben megvalósuló zaklatás jellegzetességeiről és megjelenési formáiról. A szerző korábbi műveiben is – többek között az *Iskolai átokfutások* (2016) című kötetében – foglalkozott az iskolai bántalmazás kérdéskörével, azon belül kifejezetten az erőszak súlyosabb eseteivel. Kulcsár Gabriella jelen könyvében arra vállalkozott, hogy hétköznapi példákon és valós eseteken keresztül érzékennyé tegye az olvasókat e téma jelentősége iránt. Az alábbiakban fejezetekre bontva kerül bemutatásra a mű, így a lényegi gondolatai és fő üzenete is érthetőbbé válik a befogadók számára.

Már az *Előszó* is felhívja figyelmet arra, hogy az iskolai kortárs bántalmazás kapcsán eddig nem született olyan monográfia, amely ennyire komplexen és szemléletesen foglalkozna a témával, mint Kulcsár Gabriella könyve. A mű közzérthetőségét tovább erősíti, hogy a száraz, jogi és lexikális kifejezések helyett gyakorlatorientált megközelítést alkalmaz a szerző, amelyet megtörtént esetekkel gazdagít. Ez alapvető garanciát jelent arra, hogy a társadalom szélesebb rétegeit is érzékennyé tegye e rendkívül aktuális problémakör iránt.

A *Bevezető*ben röviden bemutatásra kerülnek a könyv megírásának okai és alapvető célkitűzései. Legfőbb küldetése, hogy valós iskolai szituációkon keresztül segítséget nyújtson másoknak, akik személyesen is átérték a kortársbántalmazás nehézségeit, fájdalmaikat. Azt mondhatjuk, hogy a monográfia legfőbb célja a tanácsadás és a segítségnyújtás. Kulcsár Gabriella művét nemcsak kutatóknak és szakembereknek ajánlja, hanem mindazok számára is, akik érdeklődést mutatnak a téma iránt.

A könyv öt nagyobb fejezetre bontva tárgyalja az iskolai és az online bántalmazás világát. A fejezetek jól elkülönültek egymástól, logikusan felépítettek, ugyanakkor szisztematikusan kapcsolódnak egymáshoz. Ennek köszönhetően a mű összességében rendszerszintű szemléletmódot tár az olvasók elé.

A mű első fejezetében a szerző a bullying történeti távlatát, valamint kutatásának fejlődését ismerteti. Elsőként a bullying kifejezését vizsgálja etimológiai és terminológiai szempontból. A fejezet történeti sokszínűségét bizonyítja, hogy olyan, korábbi időkre visszanyúló forrásokra támaszkodik, amelyekben már megjelentek a jelenséghez hasonló kifejezések. Kulcsár Gabriella nemzetközi és hazai kutatásokat egyaránt bemutat, amelyek terminológiájukban már utalnak az iskolai bántalmazás jelenségére. A terminológiai kitekintést követően a szerző összegzi a bullying történeti előzményeit. Az elmúlt századok írásából és dokumentumaiból számos példát hoz fel, nemzetközi és hazai szinten egyaránt. Önéletrajzokat és szépirodalmi alkotásokat is említ, amelyekben a kortársbántalmazás megelőzése már egyfajta küldetesként jelenik meg. A mű logikus felépítését erősíti, hogy a szerző külön tárgyalja a hazai és a nemzetközi fejlődéstörténetet. Így egy átfogó, szemléletes történeti áttekintést nyújt, amely kronologikus rendben vezeti el az olvasót a napjainkig elért kutatási eredményekhez és álláspontokhoz. Az első fejezet külön erőssége, hogy a részletes történeti áttekintést egy rövid összegzés követi. Ez világosan rámutat arra, hogy az iskolai zaklatás jelensége nem tűnt el. Ugyanakkor olyan előrelépések történtek, amelyek arra ösztönözhetik a társadalom egészét, hogy ne veszítsük el a reményt, és aktívan részt vegyünk a bullying megelőzésében és kezelésében.

A könyv második fejezetében a szerző a bullying és a cyberbullying fogalmi meghatározásait mutatja be. Ez a rész jelentős segítséget nyújt az olvasóknak

abban, hogy a jelenség fogalmi rendszerét átláthatóan megértsék. Egyértelműen kijelenthető, hogy az alapfogalmak elsajátítása nélkül a gyakorlati példák értelmezése, valamint a hatékony kezelési mechanizmusok kidolgozása és alkalmazása rendkívül nehéz lenne. Az időrendi sorrendet követő, táblázatos szemléltetés tovább növeli a közérthetőséget, és hozzájárul az olvasói érdeklődés fenntartásához. A fejezet további részében a szerző külföldi és hazai kutatók fogalom meghatározásait ismerteti, gyakran kiemelve az egyes definíciók kulcselemeit és azok jelentőségét. A részletes, átfogó definíciós körkép elengedhetetlen feltétele, hogy az egyes álláspontok közötti hasonlóságok és különbségek is részletezésre kerülnek, aminek a szerző teljes egészében eleget tett. Az elméleti háttér részletes bemutatását követően a fejezet összegzést ad a bullying és a cyberbullying nemzetközi, illetve hazai gyakorlati előfordulásáról is. A szerző hivatkozik az UNESCO 2019-es jelentésére, valamint az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet kutatásaira, ismertetve azok százalékos eredményeit. Ez a rész is jól szemlélteti, hogy Kulcsár Gabriella az elméleti alapok mellett kiemelt figyelmet fordít a gyakorlati kutatásokra és azok eredményeinek bemutatására. A második fejezet szerves részét képezi a bullying jelenségének tipizálása és csoportosítása. Ez az alfejezet tovább erősíti a szerző rendszerszintű szemléletmódját, valamint a mű szisztematikus és egységes felépítését. A kategorizálásokat logikus rendben végzi el, többféle csoportosítási szempontot ismeretve. A különböző típusokat és kategóriákat gyakorlati példákkal szemlélteti, ami tovább növeli a fejezet érthetőségét. A gyakorlati megközelítést erősíti az is, hogy a szerző a típusok megnevezésén és leírásán túl tudósokra, kutatókra, valamint munkásságukhoz kapcsolódó kutatási eredményekre is hivatkozik. Ez a megoldás nemcsak az olvasók érdeklődését tartja fenn, hanem a téma aktualitását is hangsúlyozza. A fejezet végén Kulcsár Gabriella bemutatja az iskolai és az online térben előforduló zaklatás lehetséges következményeit. Ezek a kisebb súlyú hatásoktól – például a tanulmányi eredmények romlásától – egészen a legsúlyosabb, akár végzetes következményekig terjednek, mint a bűncselekmények vagy az öngyilkosság.

Kulcsár Gabriella könyvének harmadik fejezete *A bullying társas dinamikája és időbeli folyamata* címet viseli. A fejezet gyakorlati megalapozottságát erősíti, hogy egy személyes történet bemutatásával kezdődik. Az ilyen, valós helyzeteken alapuló példák arra ösztönzik az olvasókat, hogy ne csupán passzív befogadói legyenek a problémának. Felkeltik az érdeklődést a megelőzés iránt, és elősegítik a hatékony kezelési módok iránti nyitottságot, miközben másokat is érzékenyebbé tesznek az iskolai zaklatás kérdésével kapcsolatban. Ebben a fejezetben a szerző ismerteti a bullying szocioökológiai modelljét, amely Bronfenbrenner nevéhez és munkásságához köthető. A különböző szinteket egymástól

elkülönítve, mégis rendszerezett módon mutatja be, részletezve azok lényegi elemeit, sajátosságait és egymáshoz való viszonyát. A harmadik fejezet egyik legátfogóbb része a bullying kör szereplőinek bemutatása. Egy laikus olvasó számára elsőre meglepő lehet az érintettek részletes felsorolása. Ugyanakkor ez jól érzékelteti, hogy az iskolai zaklatás mára összetett társadalmi jelenség-gé vált. Nem csupán két fél közötti interakcióról van szó, hanem egy dinamikus csoportfolyamatról, amelyben számos szereplő érintett. A szereplői kör bemutatásakor elsőként az elkövetői és az áldozati kör megemlézése szükséges. Kettejük között zajlik a bántalmazás és az erőszak folyamata. Számos esetben azonban más személyek jelenléte és közreműködése is jelentősen befolyásolhatja a helyzet kimenetelét. Ide tartoznak a zaklatást szemlélő személyek, valamint a védelmezői kör tagjai. A szerző ebben a fejezetben kellő alapossággal és részletességgel mutatja be a bántalmazók, az áldozatok, a szemlélők és a védelmezők típusait és csoportjait. A kategorizálás alapja legtöbbször az, hogy az adott személy a folyamatban aktívan vagy passzívan vesz részt. Az elméleti kategóriák és típusok ismertetését követően Kulcsár Gabriella ismét gyakorlati megközelítést alkalmaz. Egy iskolás lány, Réka történetét hozza fel példaként, amely egy összetett, valós zaklatási szituációt mutat be. Ebben a történetben valamennyi olyan szereplőtípus megjelenik, amelyeket a szerző korábban elméleti szinten már részletezett. A fejezet utolsó részében a bullying időbeli folyamata és az áldozattá válás lépcsői kerülnek bemutatásra. A szerző szisztematikus és jól követhető módon vázolja fel a bántalmazás egyes fokozatait és szakaszait. Ez a megközelítés különösen hasznos, mivel az olvasók – akik közül sokan már érintettek lehettek valamely bullying helyzetben – könnyebben felismerhetik a zaklatás korai jeleit. Emellett elősegíti a probléma időben történő kezelését, ezáltal csökkentve a súlyos, esetenként visszafordíthatatlan következmények kialakulásának esélyét. A harmadik fejezet végén a szerző ismét egy valós történeten keresztül foglalja össze a bullying lehetséges fokozatait és az áldozattá válás folyamatát.

Kulcsár Gabriella könyvének egyik legmarkánsabb és leginkább cselekvésre ösztönző része a negyedik fejezet. Az itt bemutatott megelőzési, felismerési és kezelési feladatok megértéséhez és hatékony alkalmazásához elengedhetetlen az első három fejezet ismeretanyaga. Ezek alapozzák meg azt a tudatosságot és megfontoltságot, amely lehetővé teszi, hogy az egyes szereplők aktívan részt vállaljanak az iskolai és az online kortársbántalmazás csökkentésében. A szerző jól elkülönítve, ugyanakkor az összefüggéseket szem előtt tartva mutatja be az iskolai erőszak és az online bántalmazás kialakulásának testi és lelki jeleit. Külön kitér arra is, hogy a jelek felismerését milyen körülmények nehezíthetik az egyes szereplők esetében. A fejezet egyik központi eleme a megelőzés és

a kezelés hármass pillérének hangsúlyozása, amely a rendszert, a módszert és a szemléletet foglalja magában. Kulcsár Gabriella részletesen ismerteti, milyen lenne egy ideális szabályozási rendszer, amely hatékonyan, eredményesen és hosszú távon képes kezelni a bullying és a cyberbullying jelenségét, valamint azok negatív hatásait. A módszerek bemutatásán belül külön figyelmet fordít az eltérő szintekre és az alkalmazható eljárásrendekre. A mű ezen részében is az eddig már jól megszokott logikus csoportosítási elvet követő kategorizálást követhetjük nyomon, gyakran hivatkozva az elméleteket kidolgozó tudósokra, kutatókra. A harmadik alappillért képező szemléletet tartja legfontosabbnak a szerző, hiszen erre épülhet a megfelelő rendszer és módszerek gyakorlatban történő alkalmazása. A szerző öt alapelvet sorol fel, amelyek egyaránt értelmezhetők alapvető célkitűzéseként is. Ezek hatékony eszközökként szolgálhatnak a bullying felismerésében és megfelelő kezelésében. A fejezet második felében Kulcsár Gabriella hazai kitekintést nyújt azokról a programokról és lehetőségekről, amelyek elősegíthetik a problémára adott adekvát reakciókat. Példaként említi a Békés Iskolák Programot, a NyugiOvi programot, valamint a Nemzetközi Gyermekekmentő Szolgálat tevékenységét. A szerző hangsúlyozza, hogy ezek az alternatív, prevenciót célzó programok jelenleg még nem terjedtek el kellő mértékben Magyarországon. Ugyanakkor megfelelő jelzőrendszerek kiépítésével és működtetésével, valamint a bullying helyzeteket kezelő rendszerek átfogó szabályozásával eredményesebben beépíthetők lennének a mindennapi gyakorlatba. A negyedik fejezet végén olyan valós történeteket olvashatunk, amelyek egyértelműen bizonyítják, hogy az iskolai és az online kortársbántalmazás megfelelő eszközökkel sikeresen kezelhető, sőt kellő időben megelőzhető. A szerző minden bemutatott kezelési módszerhez egy-egy megtörtént zaklatási helyzetet társít, ami jelentősen megkönnyíti a lényegi elemek megértését a pusztán elméleti, szakkifejezésekkel telített megközelítésekkel szemben.

A könyv ötödik fejezete rövid, ugyanakkor lényegre törő összegzést ad. Ebben a szerző kiemeli a mű legfontosabb gondolatait és következtetéseit. Külön hangsúlyt kap a rendszeresség és az erőfölény fogalma, amelyek világosan elhatárolják a bullying jelenségét az erőszak egyéb formáitól. Kulcsár Gabriella elkülöníti továbbá a bullying és a cyberbullying fogalmát, kiemelve azok központi elemeit és sajátosságait. Zárásként olyan javaslatokat és alternatív lehetőségeket fogalmaz meg, amelyek elengedhetetlen feltételei annak, hogy ezt a gyorsan terjedő, társadalmi szinten is jelentős problémát hosszú távon, hatékonyan és eredményesen lehessen kezelni.

A kötet egyik legfontosabb hozadéka, hogy a tudományos – elsősorban kriminológiai és pszichológiai – megközelítést közérthető formában kapcsolja össze

a gyakorlatorientált javaslatokkal. Ezáltal nemcsak kutatók és szakemberek, hanem pedagógusok, szülők és diákok számára is jól hasznosítható. Mindez különösen értékesé teszi a művet egy olyan korszakban, amikor a bántalmazás formái egyre sokrétűbbé válnak, és gyakran rejtettebb módon jelennek meg. Összességében megállapítható, hogy a könyv úttörő monográfiának tekinthető a vizsgált kutatási területen. Megfogalmazása tudományosan megalapozott, ugyanakkor a számos gyakorlati példa révén laikus olvasók számára is könnyen érthető. Logikusan felépített, szisztematikusan szerkesztett fejezetei végig fenntartják az érdeklődést a téma iránt. Az irodalomjegyzék alapján egyértelműen látható a mű szakirodalmi megalapozottsága, valamint a szerző elmélyült kutatómunkája és elkötelezettsége. A könyv nem marad meg az „érdekeség” szintjén, hanem konkrét javaslatokat fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogy mit tehet az iskola, a szülő és a diák a bullying megelőzése és kezelése érdekében. Az esettanulmányok és beszámolók jelentősen hozzájárulnak az érzékenyítéshez és a konkrét fellépés elősegítéséhez. Ez különösen fontos, hiszen a bántalmazás sok esetben éppen azért marad megoldatlan probléma, mert bár felismerjük, nem tudjuk, miként reagáljunk rá. Emiatt a kötet kifejezetten gyakorlatorientáltnak tekinthető. A valós történetek bemutatása révén bármely korosztály számára érthető, függetlenül attól, hogy az olvasó rendelkezik-e jogi vagy pszichológiai végzettséggel. A mű világosan közvetíti lényegi üzenetét, és cselekvésre ösztönöz. A szerző olyan témát választott, amely a 21. században számos aktuális kihívást hordoz magában. Ennek megfelelően a terület kutatása kiemelt jelentőségű, és a jövőben további, eddig kevésbé feltárt irányokba is kiterjedhet. Kulcsár Gabriella munkáját magas szintű szakmai hitelesség jellemzi. Jogászként és pszichológusként széles körű rálátással és gyakorlati tapasztalattal rendelkezik a témában, amely a kötet egészében egyértelműen visszatükröződik. A könyvet átfogó, integrált szemléletmód hatja át. Nem csupán az iskolai bántalmazás kérdéskörével foglalkozik, hanem az online térben megjelenő zaklatás jelenségét is részletesen tárgyalja. Az integráltságot tovább erősíti, hogy a szerző többféle nézőpontból és szerepkörből vizsgálja a bullying és a cyberbullying sajátosságait. A mű egy igényes, alapos és hosszú távú kutatómunka eredménye, amely elméleti és gyakorlati szinten egyaránt tudományos megalapozottsággal bír. Eredményei a jövőben más kutatók számára is fontos hivatkozási alapként szolgálhatnak. A monográfia elkészítése során a szerző kvalitatív és kvantitatív kutatásokat is végzett, ami jelentősen növeli a könyv sokszínűségét és információgazdagságát. A mű tanulmányozása különösen hasznos lehet azok számára, akik már érintettek voltak bántalmazási vagy zaklatási helyzetekben, mivel elősegítheti a jövőbeni megfelelő reakciókat és az ilyen helyzetek elkerülését. A kötet értékes tanácsokat nyújt iskolai szakembereknek, pszichológusoknak,

szülőknek és diákoknak egyaránt. A bullying és a cyberbullying hatékony kezelésében és visszaszorításában ugyanis mindannyian kulcsszerepet játszanak. Ez a könyv nem pusztán tudományos igényű kutatómunka, hanem olyan írás is, amely a társadalom egészét megszólítja. Üzenete egyértelmű: váljunk érzékenyebbé az iskolai kortárserőszak és az online bántalmazás problémája iránt, és tegyünk meg mindent annak érdekében, hogy saját lehetőségeinkhez mérten hozzájáruljunk a jelenség hosszú távú, hatékony megelőzéséhez és kezeléséhez.

Ahogy a *Példabeszédek* könyvében is olvashatjuk:
„*Ne tartsd vissza a jót azoktól, akiknek jár, ha módodban van megtenni.*”

Felhasznált irodalom

- Kulcsár G. (2016). *Iskolai amokfutások*. Virágmandula Kft. https://real.mtak.hu/34441/1/kulcsar_gabriella_iskolai_amokfutások_ISBN_978_615_5497_66_7_pdf_u.pdf
- Kulcsár G. (2024). *Bullying és cyberbullying – hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást?* Novissima Kiadó. <https://novissima.hu/monografiak>
- Szent Biblia (2003). Szent István Társulat fordítása. Szent István Társulat.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Czukur Á. G. (2026). Az iskolai bántalmazás és az online térben történő zaklatás aktualitásai. Recenzió Kulcsár Gabriella: *Bullying és cyberbullying – hogyan előzzük meg és kezeljük az iskolai és az online kortársbántalmazást?* című könyvéről. *Belügyi Szemle*, 74(5), 1457–1465. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2026.v74.i5.pp1459-1467>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Czukor Ákos Gellért.